

Zagreb, 8.7.2024.

PRIJEDLOG

ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKON O JAVNOM OKUPLJANJU

(NN 128/99, 90/05, 139/05, 150/05, 82/11, 78/12, 114/22)

VEZANO UZ MOLITELJE NA TRGOVIMA

Članak 1.

U članku 3. u Glavi prvoj I. TEMELJNE ODREDBE dodaje se tekst u stavku 2. (bold) na način da članak 3. glasi:

„Članak 3.

Jedino se na temelju ovoga Zakona mogu propisati ograničenja prava na javno okupljanje koja su nužna u demokratskom društvu radi zaštite sloboda i prava drugih ljudi, pravnog poretka, javnog morala i zdravlja.

Sloboda govora i javnog nastupa na javnom okupljanju ograničena je zabranom svakog pozivanja i poticanja na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, **kao i zabranom diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije**, ili bilo kojeg drugog oblika nesnošljivosti.

Pravo na javno okupljanje pripadnika Ministarstva obrane i oružanih snaga Republike Hrvatske uređuje se posebnim propisima iz područja obrane“.

Članak 2.

U članku 11. u Glavi drugoj II. MIRNA OKUPLJANJA I JAVNI PROSVJEDI dodaje se tekst u stavku 1. podstavku 1. na način da članak 11. glasi:

„Članak 11.

Iznimno od odredbe članka 10. ovoga Zakona, mirno okupljanje i javni prosvjed ne smije se održavati:

- u blizini bolnica i **drugih ustanova i pružatelja zdravstvene skrbi**, na način da ometa pristup vozilima hitne pomoći i remeti mir bolesnicima ili **drugim primateljima usluga zdravstvene skrbi, radnicima u području zdravstva ili medicinskom, upravnom ili drugom osoblju bolnica i drugih ustanova i pružatelja zdravstvene skrbi**,
- u blizini dječjih vrtića i osnovnih škola dok se u njima nalaze djeca,
- u nacionalnim parkovima i zaštićenim parkovima prirode osim onog koji ima za cilj promicanje zaštite prirode i čovjekova okoliša,
- na auto-cestama i magistralnim cestama na način kojim se ugrožava sigurnost cestovnog prometa,
- na drugim mjestima, ako bi se s obzirom na vrijeme, broj sudionika ili narav okupljanja moglo ozbiljnije poremetiti kretanje i rad većeg broja građana,
- najmanje 10 metara od objekata u kojima su smješteni Hrvatski sabor i Vlada Republike Hrvatske i najmanje 20 metara od objekta u kojem je smješten Ustavni sud Republike Hrvatske.

Na prostoru iz stavka 1. podstavka 6. ovoga članka broj sudionika mirnog okupljanja i javnog prosvjeda ograničen je na 1500 osoba.

Na prostoru iz stavka 1. podstavka 6. ovoga članka, mirno okupljanje i javni prosvjed može se održavati u vremenu od 08.00 do 22.00 sata.

Dolazak sudionika mirnog okupljanja i javnog prosvjeda na prostor iz stavka 1. podstavka 6. ovoga članka dozvoljen je od Šetališta Josipa Jurja Strossmayera i Stuba Ivana Zakmardija, ulicom Dverce i Ćirilometodskom ulicom.

Iznimno od odredbe stavka 4. ovoga članka, sudionicima koji su osobe s invaliditetom i osobe s teškoćama u kretanju dolazak je dozvoljen i iz Kamenite ulice“.

OBRAZLOŽENJE

U odnosu na članak 1.

Autonomna ženska kuća Zagreb (dalje: AŽKZ), kao nevladina organizacija koja se 33 godine bavi promicanjem i zaštitom ženskih ljudskih prava, ovim putem izražava izrazito snažnu

zabrinutost i duboko se protivi toleranciji države prema pojavi tzv. molitelja – grupe muškaraca koji od početka 2023.g. pa nadalje, svake prve subote u mjesecu kleče i mole na javnim trgovima diljem Republike Hrvatske.

Uvažavajući pravo svih građana da javno izražavaju svoje vjerske i druge stavove, **AŽKZ ističe kako je nedopustivo da to čine na način kojim vrijeđaju osnovna ljudska prava, temeljne slobode i integritet žena.**

Naime, proklamacije i ciljevi molitelja su među ostalim, moliti „**za muškarce da postanu duhovni autoriteti u obitelji, za prestanak predbračnih odnosa, za čednost u odijevanju i ponašanju, za prestanak pobačaja i za duše u čistilištu**“. Prema izvještavanjima medija, mole „*i jer je važno da muškarac kao prirodni vođa bude i duhovni vođa obitelji koji će poticati na molitvu i odlazak u Crkvu kako bi mogle živjeti tradicionalne vrijednosti koje smo prije živjeli*“.

Faktično se radi o **novim oblicima govora mržnje i diskriminacije dijela građana, konkretno žena** koji su osobito opasni i perfidni jer djeluju pod krinkom slobode izražavanja, miroljubivosti i molitve.

U podlozi djelovanja molitelja je međutim *borba, sukob, rat, vojnička terminologija, diskriminacija* i sve to sve to na javnim gradskim trgovima, redovito kroz vrijeme dulje od godine dana, a građani su to (za sada) prisiljeni trpiti.

Neovisno o javno komuniciranim proklamacijama molitelja koje su vrlo promišljeno napisane, **de facto mole „Marijini ratnici“ (vojni izraz) kao „formacija“ (vojni izraz) s ciljem „duhovnog rata“ (vojni izraz), odnosno „Vitezovi (vojni izraz) Bezgrešnog Srca Marijina“**, dakle u modalitetu koji je naoko dozvoljen ali ima snažnu poveznicu s člankom 3. zakona čija se izmjena predlaže, u smislu zabrane poticanja na rat, nasilje i nesnošljivost bilo kakve vrste.

Naime, prema Hrvatskom jezičnom portalu:

– *ratnik* je definiran kao „*onaj koji vodi rat; borac*“,

– *formacija* je definirana kao „*vojn. organizacija od jedne ili više jedinica bez posebnog određenja o njihovoj pojedinačnoj i ukupnoj organiziranoj snazi [pomorska formacija; zračna formacija; kombinirana formacija]; postrojba*“,

– *rat* je definiran kao „*oružani sukob velikih razmjera između dviju ili više država, dvaju naroda, dviju ljudskih skupina [navijestiti rat; biološki rat; elektronski rat; imperijalistički rat; kolonijalni rat; obrambeni rat]; vojna, opr. mir*“,

– *vitez* je definiran kao „*pov. a. pripadnik plemićkog staleža b. ratnik, konjanik c. pripadnik viteškog reda, član posebne srednjovjekovne ratničke ili oružane organizacije*“.

Osim duboko problematične i nezakonite podloge zloupotrebi jamstva na javno okupljanje i slobodu izražavanja, radi se o širenju opasnih ekstremističkih vjerskih poruka koje nisu u skladu s Ustavom Republike Hrvatske i koje su usmjerene na **regresiju pravno i faktično priznatog položaja žena u hrvatskom društvu**. Naime, proklamacije o muškarcu kao „*duhovnom autoritetu obitelji*“, za prestanak predbračnih odnosa i pobačaja, te „*za čednost u odijevanju i ponašanju*“, nisu poruke koje bi se trebale i smjele javno i uz podršku države širiti prema ženama i generalno prema djeci i mladima jer u podlozi imaju nesnošljivost prema

ženama koje „*Marijini ratnici*“ ne vide kao jednakovrijedne muškarcima. Podsjećamo ovdje da su obrane raznih optuženika za silovanje i druga teška kaznena djela protiv žena često optuživačke prema žrtvama upravo na način kako to proklamiraju molitelji: *jer nisu bile čedno obučene i nisu poštovalе duhovni autoritet muškarca*.

Sve izmjene kaznenog materijalnog i procesnog zakonodavstva koje su izvršene u proteklom razdoblju samo su jedan dio nužnih općih promjena koje je potrebno sustavno poduzimati kako bi se osigurao jednakopravan položaj žena i kako bi država zaštitila žene od rodno uvjetovanog nasilja.

Društveni kontekst u kojem djeluju „*Marijini ratnici*“ odnosno „*Vitezovi Bezgrešnog Srca Marijina*“ jest taj da se problem očuvanja „*autoriteta muškaraca*“ očituje u porastu statistike vezane uz zlostavljanje djevojčica, djevojaka i žena.

Tako se na stranicama Nacionalnog pozivnog centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja ističe da je od otvaranja pa do ožujka 2023.g. zaprimljeno je preko 14500 poziva.

Istraživanje AŽKZ-a svjedoči o porastu i novim pojavnim oblicima rodno uvjetovanog nasilja od „*pandemijske*“ 2020.g. do danas.

Također, Republika Hrvatska je i nadalje treća država u Europskoj uniji po broju femicida.

Kada se u takvom društvenom kontekstu govori o muškarcima kao „*duhovnim autoritetima*“ i prenose se s tim povezane poruke ustrajno na gradskim trgovima, tada se radi o govoru mržnje, i to na način koji je u Hrvatskoj dosad neviđen, a osobito je opasan i perfidan jer je **kamufliran u vjerski događaj**.

Iako prema stavu AŽKZ-a postojeći zakonski okvir, i to članak 3. Zakona o javnom okupljanju, daje osnova za zabranu aktualnih grupnih klečanja i molitvi muškaraca (a u novije vrijeme i žena) vlasti to ne čine, što govori u prilog nužnosti usvajanja predloženih zakonodavnih dopuna, koje će biti jasnije i nedvosmislene i koje će proširiti osnov za zabranu slobode govora i javnog nastupa, ako se radi o zloupotrebama ustavnih jamstava kojima se zapravo potiču i žele uvesti diskriminatorna ponašanja koja su zabranjena **Zakonom o suzbijanju diskriminacije** (NN 85/08, 112/12), Ustavom RH, Europskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava, Istambulskom konvencijom, Europskom poveljom o ljudskim pravima i nizom drugih pravno obvezujućih dokumenata.

U odnosu na članak 2.

AŽKZ izražava izrazito snažnu zabrinutost i duboko se protivi smetanju pa i uznemiravanju žena prilikom ostvarivanja zakonom zajamčenog prava na dobrovoljni prekid trudnoće.

Unatoč zakonskoj zabrani mirnih okupljanja i javnih prosvjeda u blizini bolnica, uznemiravanje ispred bolnica i drugih ustanova u kojima žene dobrovoljno prekidaju svoje trudnoće je i nadalje snažno prisutno, a u okolnostima društvene regresije kojoj svjedočimo u posljednje vrijeme, osobito dolazi do izražaja. Uz bdijenja ispred bolnica i klinika, prosvjede protiv pobačaja i grupe muškaraca koji kleče i mole na javnim trgovima, ekstremističke vjerske skupine pojačavaju pritisak da se pobačaji zabrane. Žene svjedoče i o brošurama, promotivnim

materijalima i plakatima koji su izloženi u bolnicama, na ginekološkim odjelima, sadržaja koji je neželjen i uznemiravajući ženama koje su došle ostvariti svoje zakonom zajamčeno pravo na medicinsku uslugu prekida trudnoće.

Uvažavajući pravo svih građana da javno izražavaju svoje stavove, **AŽKZ ističe kako je nedopustivo da to čine na način kojim zadiru u osobna prava i integritet žena koji je zaštićen Ustavom RH.**

Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece (NN 18/78, 88/09) u članku 15. propisuje da je prekid trudnoće medicinski zahvat te priznaje pravo žena da slobodno i dobrovoljno prekinu trudnoću u prvih deset tjedana od dana začeća. Citirana zakonska odredba pruža pravnu predvidljivost kako ženama koje žele prekinuti trudnoću tako i stručnjacima koji sudjeluju u obavljanju tog medicinskog zahvata i pružanju medicinske skrbi.

Odbor Ujedinjenih naroda za uklanjanje diskriminacije žena (CEDAW) u Općoj preporuci br. 35 o rodno utemeljenom nasilju nad ženama ističe kako povrede ženskog spolnog i reproduktivnog zdravlja i ženskih seksualnih i reproduktivnih prava, kao što su prisilna sterilizacija, prisilni pobačaj, prisilna trudnoća, kriminalizacija pobačaja, uskraćivanje ili odgoda sigurnog pobačaja i/ili postpobačajne skrbi, prisilan nastavak trudnoće te zlostavljanje i loše postupanje sa ženama i djevojčicama koje traže informacije o spolnom i reproduktivnom zdravlju, robi i uslugama, **predstavljaju oblike rodno utemeljenog nasilja koje, ovisno o okolnostima, može doseći razinu mučenja ili okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja.**

Pravo žene da slobodno donosi odluke koje se odnose na sferu njezine autonomije, uključujući odluku o dobrovoljnom prekidu trudnoće, proizlazi iz niza dokumenata europske i međunarodne pravne stečevine koji su ratificirani u Republici Hrvatskoj, uključujući Opću deklaraciju o ljudskim pravima, Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i njezine Protokole, Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija, Europsku socijalnu povelju, Konvenciju Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima, Konvenciju Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvenciju Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika diskriminacije žena i njezin Fakultativni protokol, i drugih.

Europski parlament je u lipnju 2021.g. usvojio rezoluciju hrvatskog eurozastupnika Predraga Freda Matića o seksualnom i reproduktivnom zdravlju te, ujedno, općem pravu na pobačaj. Traži se da države članice osiguraju siguran i legalan pobačaj i istaknuto je da je „*potpuna zabrana ili uskraćivanje skrbi u vezi s pobačajem oblik rodno uvjetovanog nasilja*“.

Istanbulska konvencija izričito naglašava cit. „*važnost poštovanja ženskih reproduktivnih prava dopuštajući joj da slobodno donese odluku o broju i vremenu rađanja svoje djece te osiguravanja pristupa odgovarajućim informacijama o prirodnoj reprodukciji i planiranju obitelji*“.

Osim toga, Svjetska zdravstvena organizacija promiče praksu sigurnih pobačaja, što znači ne samo dostupnost usluga za njihovo prakticiranje, već i način na koji se pružaju takve usluge, uključujući povjerljivost, privatnost i diskreciju u donošenju odluke od strane žene. Tako se u „Priručniku o skrbi vezanoj za pobačaj“ ističe kako **države trebaju osigurati da žene koje**

zatraže siguran, zakonit pobačaj nisu izložene ponižavajućim i osuđujućim stavovima koji dovode do uskraćivanja ili odgode takvih usluga u kontekstu u kojem su te osobe izuzetno ranjive i kad je pravovremena zdravstvena skrb ključna.

Uputa Svjetske zdravstvene organizacije da se ženama osigura povjerljivost, privatnost i diskrecija, autonomija u donošenju odluka o seksualnom i reproduktivnom zdravlju te pravo na siguran pobačaj, nespojiva je s prizorima s kojima se žene u Republici Hrvatskoj suočavaju kada ostvaruju svoje zakonom zajamčeno pravo na prekid trudnoće.

Ovdje je riječ o pojedincima i skupinama koje se okupljaju na ulazima i u neposrednoj blizini zdravstvenih ustanova koje pružaju uslugu prekida trudnoće, ili raspačavaju brošure, plakate i druge promotivne materijale, a koji svojim nametljivim, uvredljivim, zastrašujućim i drugim neželjenim ponašanjem i porukama nastoje utjecati na odluke žena da prekinu trudnoću.

Svjedočili smo i planiranim inicijativama usmjerenima na konkretne žene koje žele koristiti zakonom zajamčeno pravo na medicinsku uslugu dobrovoljnog prekida trudnoće, obzirom su zabilježeni slučajevi u kojima "molitelji" dobivaju dojave da žena dolazi prekinuti trudnoću. Jedan od ekstremnijih je primjer iz Vukovara 2016.g. gdje su dostojanstvo i privatnost žene povrijeđeni na izrazito grub i opasan način – cit. *„Članovi Molitvene inicijative »40 dana za život« okupili su se u srijedu ispred vukovarske Opće bolnice u molitvi za spas nerođene djece, odgovarajući tako na poziv koji je objavljen na Facebook profilu vukovarske podružnice, a u kojem se najavljuje dolazak trudnice iz obližnjeg mjesta u Vukovar na pobačaj...»Najavljen je dolazak trudnice iz obližnjeg mjesta na pobačaj u vukovarsku bolnicu. Molimo sve molitelje da nam se pridruže u što većem broju ispred vukovarske bolnice ...“.*

Takva i slična ponašanja ne mogu biti zaštićena kroz slobodu okupljanja i izražavanja jer imaju **snažan negativni učinak na psihičko i emocionalno zdravlje žena** u izrazito ranjivim pozicijama, te grubo povrjeđuju njihovo dostojanstvo.

Iako prema našim saznanjima slično istraživanje u Republici Hrvatskoj zasad nije provedeno, ističemo istraživanje iz Španjolske kao također države članice Europske unije koja se suočavala sa sličnim kršenjima ženskih ljudskih prava. Tako je izvješće koje je 2018.g. izradilo Udruženje akreditiranih klinika za prekid trudnoće (ACAI) putem intervjua s 300 žena koje su došle na pobačaj različitim klinikama diljem Španjolske, **pokazalo da 89 % žena koje su koristile medicinsku uslugu pobačaja osjećalo uznemiravano, a 66 % žena ugroženo.** ACAI u izvješću navodi da su tisuće žena bile podvrgnute vrijeđanju, prisili ili prijetnjama od strane organiziranih skupina koje pristupaju ženama s fotografijama, igračkama i proklamacijama protiv pobačaja prije nego što uđu u kliniku.

Španjolska je inkriminirala takvo ponašanje te u svoje kaznenopravno zakonodavstvo uvela zatvorske kazne za "molitelje ispred bolnica", a sličnu zakonodavnu aktivnost najavila je i SR Njemačka.

AŽKZ smatra kako bi se i Republika Hrvatska trebala povesti za pozitivnim primjerima navedenih europskih zemalja te kroz predloženu dopunu Zakona o javnom okupljanju utjecati na prosvjednike koji ometaju pristup ustanovama za pobačaj i savjetovateljima te pokušavaju izvršiti psihološki pritisak na žene koje žele pobačaj jer takva ponašanja predstavljaju **kršenja i neprihvatljive napade na dostojanstvo i krajnje osobne, zakonom zajamčene, odluke žena.**

Žena u **demokratskom društvu europske pravne i civilizacijske stečevine** ne smije biti stavljena u poziciju da se osjeća stigmatizirano i osuđeno zbog toga što želi ostvariti svoje zakonom zajamčeno pravo, a osobito ne bi smjela biti stigmatizirana javno u situaciji koja je suštinski vrlo osobna.

Država se mora pobrinuti da žene imaju nesmetani pristup savjetovalištim i bolnicama koje obavljaju pobačaje bez uznemiravanja i stigmatizacije, što aktualno nije slučaj zbog različitih pojava oblika zlouporabe javnog prostora i prava na slobodno izražavanje, ali se može postići predloženim zakonodavnim dopunama usmjerenima na zaštitu integriteta i dostojanstva trudne žene proširivanjem zabrane okupljanja u blizini bolnica i na druge ustanove zdravstvene skrbi te na zabranu remećenja mira ne samo bolesnicima, već i drugim primateljima, ali i pružateljima usluga zdravstvene zaštite i skrbi.

Autonomna ženska kuća Zagreb